

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑

๑. อะไรชื่อว่า อักษร อักษรที่ใช้ในบาลีภาษามีเท่าไร อะไรบ้าง ในคำว่า ภาคี วฐู เสโข นี้ อักษรไหน เรียกว่าอะไร ฯ
๑. เสียงกิติ ตัวหนังสือกิติ ชื่อว่าอักษร, อักษรที่ใช้ในบาลีภาษา มี ๔๑ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ ๘ ตัวนี้ ชื่อสระ, กขคฅง, จฉซฌณ, ฎจทฒณ, ตถทธน, ปฝพภม, ยรลวสฬ ๓๓ ตัวนี้ ชื่อพยัญชนะ ฯ อักษรเหล่านี้ คือ อา อี อ อุ เอ และ โอ ในคำว่า ภาคี วฐู เสโข นั้น เรียกว่าสระ, ส่วนอักษร เหล่านี้ คือ ภ ค ฎ ฐ ส ข ในคำนั้น เรียกว่าพยัญชนะ ฯ
๒. ประโยคคำพูดในบาลีภาษานั้น แม้จะไม่ต้องสนธิก็เข้าใจความหมายได้อยู่ แล้วมีใช้หรือ เพราะเหตุไร ในไวยากรณ์จึงสอนสนธิไว้อีก ฯ คำต่อไปนี้ ตัดต่ออย่างไร ตติริห์ ตมาทาย นตุถญโธ ฯ
๒. ใช้ ที่สอนสนธิไว้อีก ก็เพราะเพื่อให้คำพูดนั้นสละสลวยดีขึ้น หรือเพื่อจะย่นอักษรให้น้อยลง อันจะเป็นอุปการะในการแต่งฉันทน์ ในที่ซึ่งต้องการ ครุหรือลหุ ฯ

ตติริห์ ตัดเป็น **ตตร + อี** ลบสระหน้า คือ อ ในที่สุดแห่งศัพท์ ตตร เสีย ต่อเป็น **ตติริห์** ฯ

ตมาทาย ตัดเป็น **ต+อาทาย** นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่เบื้องปลายแปลงนิคคหิต เป็น ม ต่อเป็น **ตมาทาย** ฯ

นตุถญโธ ตัดเป็น **นตุถิ + อญโธ** ลบสระหน้า คือ อ ในที่สุดแห่งศัพท์ นตุถิ เสีย ต่อเป็น **นตุถญโธ** ฯ

๓. มโนคณะ ได้แก่ ศัพท์อะไรบ้าง เมื่อเข้าสมาสแล้วนิยมให้ทำอย่างไร ฯ อถ น ททโร ตวิ ฉินนสีสา, มาตาปิโตรปิ เต ฉินนสีสาดิ อกุโกสิ เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้ไว้ใน ประโยคนี้ เป็นนามศัพท์ชนิดไหน ลิงค์ วจนะ วิภตติ และการันต์อะไร ฯ

๓. ได้แก่ ศัพท์เหล่านี้ คือ মন ใจ อย เหล็ก อูร อก เจต ใจ ตป ความร้อน ตม มิด เตช เดช ปย น้ำนม ยส ยศ วจ วาจา วย วัย สิร หัว ฯ เมื่อเข้าสมาสแล้วนิยมเอาสระที่สุดของตนเป็น โ ได้ เหมือนคำว่า มโนกัมมิ เตโชกสิณ เจโตวิมุตติ เป็นต้น เวณ วจ ไม่นิยมเช่นนั้น แต่นิยมเอาสระที่สุดของตนเป็น อิ เช่น วจิกัมมิ วจิตวาริ เป็นต้น ฯ

ตวิ เป็นปริสัพพนาม อิตถิลิงค์ เอกวจนะ ปฐมวิภตติ อ การันต์ ฯ

ฉินนสีสา เป็นคุณนาม อิตถิลิงค์ เอกวจนะ ปฐมวิภตติ อา การันต์ ฯ

ฉินนสีสา เป็นคุณนาม บุลิงค์ พหุวจนะ ปฐมวิภตติ อ การันต์ ฯ

๔. สกัมมชาตฺเป็นได้กั๊วจาก คยฺหติ เป็นนวากอะไร ๆ จงแก้คำที่เห็นว่าผิดให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้
- (๑) โส ชิมจณาทุกฺเคน รมฺเม เทสิยนเตปิ ปฏฺวิชฺฌิตฺ น สกฺขิสฺสติ ฯ
- (๒) มหาปฐฺวี เทวธา ภินฺทิ ฯ
- (๓) ตโยปิ สิग्ฆา กถิตาเยว โหนฺติ ฯ
๔. เป็นได้ ๔ วาก เว้นภาววาก คยฺหติ เป็น กัมมวาก ๆ
- แก้คำที่ผิดให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ดังนี้
- (๑) โส ชิมจณาทุกฺเคน รมฺเม **เทสิยมาเนปิ** ปฏฺวิชฺฌิตฺ น สกฺขิสฺสติ ฯ
- (๒) มหาปฐฺวี เทวธา ภิ**ชฺช**ิ ฯ
- (๓) ติสฺโสปิ สิग्ฆา กถิตาเยว โหนฺติ ฯ
๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้มาตุ
- ก. นามกิตกั๊ตต่อไปนี้ เป็นรูป สาธนะ และปัจจัยอะไร จงตั้งวิเคราะห์ มาด้วย โคฆาตโก สัวโร อุปฺภูจฺจัน (จัน) ฯ
- ข. กิริยากิตกั๊ตต่อไปนี้ สำเร็จรูปมาจากอะไร อภิญญา สนฺโต ฯ
๕. ก. โคฆาตโก เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ญฺ ปัจจัย
- วิ. คาโว หนตฺติ โคฆาตโก ฯ
- สัวโร** เป็น ภาวรูป ภาวสาธนะ อ ปัจจัย
- วิ. สัวรรณ สัวโร ฯ
- อุปฺภูจฺจัน** เป็น กัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ญฺ ปัจจัย
- วิ. อุปฺคนฺตฺวา ติฏฺจติ เอตฺถาติ อุปฺภูจฺจัน (จัน) ฯ
- ข. **อภิญญา** สำเร็จรูปมาจาก อภิ + ฌา + ตฺวา ชาติมีอุปสัคอยู่หน้าแปลง ตฺวา เป็น ย ชัอน ฌ สำเร็จรูปเป็น อภิญญา ฯ
- สนฺโต** สำเร็จรูปมาจาก สม + ต ชาติมี ม เป็นที่สุดอยู่หน้าแปลง ต เป็น นุต แล้วลบที่สุดชาติ สำเร็จเป็น สนฺโต ฯ
- อีกอย่างหนึ่ง** อส + อนฺต ลบต้นชาติ สำเร็จรูป เป็น สนฺโต ฯ
๖. สมาสว่าโดยชื่อมีเท่าไร อะไรบ้าง ฯ ศัพท์ต่อไปนี้เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาตุ
- อกโย อุปฺชฺฌายาทิวตฺตานิ อเวรี ฯ
๖. สมาสว่าโดยชื่อมี ๖ อย่าง คือ กัมมธารโย, ทิคุ, ตปฺปฺริโส, ทวนฺทโว, อพฺยयीภาโว, พหุพฺพิหิ ฯ
- อกโย** เป็น นบุพพบท พหุพพิหิสมาส
- วิ. นตฺถิ ตสฺส ภยนฺติ อกโย ฯ
- อุปฺชฺฌายาทิวตฺตานิ** เป็น สัตตมิตตปฺปฺริสสมาส มีฉฺฌิตฺตฺยยาธิกรณพหุพพิหิ เป็นภายใน มีวิเคราะห์ดังนี้
- ฉ. ตฺล. พหุพ. อุปฺชฺฌายโย อาทิ เยสฺ เต อุปฺชฺฌายาทโย

- ส. ตัป. อุปุชฌายาที่สุ สมุมวตตติตพพานิ วตตานิ อุปุชฌายาที่วตตานิ หรือ เป็น
 จตตติตปปริสสมาสก็ได้
- วิ. อุปุชฌายาที่นิ กาทพพานิ วตตานิ อุปุชฌายาที่วตตานิ
อิกนัยหนึ่ง เป็น วิเสสนบุพพบท กัมมชารยสมาส มีจตตติตปปริสและจฏฐิตุลา-
 ธิกรณพหุพพิหิ เป็นภายใน มีวิเคราะห์ ดังนี้
- จตุ. ตัป. อุปุชฌายสสุส วตตํ อุปุชฌายวตตํ
- ฉ. ตุล. พหุพ อุปุชฌายวตตํ อาทิ เยสํ ตานิ อุปุชฌายาที่นิ (วตตานิ)
- วิ. บุพ. กัม. อุปุชฌายาที่นิ จ ตานิ วตตานิ จาติ อุปุชฌายาที่วตตานิ ๫
- อเวรี** เป็น อุกยตปปริสสมาส หรือ กัมมชารยะ มี น เป็นบทหน้า
- วิ. น เวรี อเวรี ๫
๗. ตทสสัตถิตัทธิตมีปัจจัยเท่าไร อะไรบ้าง ๫ ศัพท์ต่อไปนี่ลงปัจจัยอะไร ในตัทธิตไหน
 จตังวิเคราะห์มาดู เวรี ปุชนียํ สามญญํ ๫
๗. มีปัจจัย ๙ คือ วิ ส สี อิก อี ร วนตุ มนตุ ณ ๫
- เวรี** ลง อี ปัจจัย ในตทสสัตถิตัทธิต
- วิ. เวรี อสสุ อตถิตติ เวรี ๫
- ปุชนีย** ลง อिय ปัจจัย ในฐานตัทธิต
- วิ. ปุชนํ อรหตติติ ปุชนียํ ๫
- สามญญ** ลง ญย ปัจจัย ในภาวตัทธิต
- วิ. สมณสสุส ภาโว สามญญํ ๫

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง